

SHAXS RIVOJLANISHI**Abdurazzoqova Sevinch Alijon qizi**

Turon Nodavlat Universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada shaxs va uning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar, shaxsiyat va ijtimoiy rollar o'rtasidagi bog'liqlik, shaxsni shakllantiruvchi psixologik va ijtimoiy faktorlarga alohida e'tibor qaratilgan. Maqolada shaxsning shakllanishi, uning o'zini anglash, ijtimoiy roli, o'zgaruvchan sharoitlar ta'sirida qanday rivojlanishi haqida batafsil tahlil qilinadi. Shaxsiyatni o'rganish insonning ijtimoiy va psixologik holatini yaxshiroq tushunish imkonini beradi. Shaxsning rivojlanishi ijtimoiy, madaniy, psixologik va biologik omillarni o'z ichiga oladi, shu bilan birga, u insonning atrof-muhit va ijtimoiy guruhlar bilan o'zaro aloqalari orqali shakllanadi.

Kalit so'zlar: Shaxs, shaxsiyat, rivojlanish, psixologiya, ijtimoiy rol, o'zini anglash, ijtimoiy omillar, madaniyat.

Kirish

Shaxsiyat inson hayotidagi eng muhim tushunchalardan biridir. Har bir insonning o'ziga xos xarakteri, qobiliyatlari, o'rganish va rivojlanish jarayonlari uning shaxsiyatini shakllantiradi. Shaxsiyatni tushunish, uning qanday shakllanadi, qanday omillar unga ta'sir qiladi, qanday ijtimoiy va psixologik faktorlar shaxsni shakllantiradi – bu masalalar ko'plab ilmiy izlanishlarga asos bo'lgan.

Shaxsning shakllanishi, uning o'zini anglash va ijtimoiy rol o'ynash jarayoni psixologiya va ijtimoiy fanlarda muhim o'rin tutadi. Shaxsiyat har qanday sharoitda o'zini anglash va rivojlanishga intiladi, shu bilan birga, atrof-muhit va ijtimoiy muhit uning rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bu jarayonlar shaxsning o'ziga bo'lgan

munosabati, dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari va ijtimoiy me'yorlarga bo'lgan yondashuvini belgilaydi.

Shaxsni o'rganish, uning shaxsiy xususiyatlarini, rivojlanish jarayonlarini va ijtimoiy rollarini aniqlash inson tabiati va jamiyatni yaxshiroq tushunish imkonini beradi.

Shaxs va uning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar

Shaxsning shakllanishiga ta'sir qiluvchi omillar ko'p. Psixologik, ijtimoiy, biologik va madaniy omillar birgalikda shaxsni yaratadi. Shaxsiyatni rivojlantirishda psixologik omillar, masalan, ichki motivatsiya, emotsional intellekt, o'zini anglash va o'z-o'zini baholash muhim rol o'ynaydi. Ijtimoiy omillar, jumladan, oilaviy muhit, ta'lim, do'stlar va jamiyatda shakllangan normativlar ham shaxsning qanday shakllanishini belgilaydi.

Shaxsning rivojlanish jarayonida eng muhim omillardan biri – bu ijtimoiy muhitdir. Ijtimoiy muhit shaxsning ongini va dunyoqarashini shakllantiradi, uning jamiyatdagi o'rnini belgilaydi. Har bir shaxs jamiyatda o'z o'rnini topishga, o'zini ifodalashga, ijtimoiy ro'lni bajarishga harakat qiladi. Bu jarayonlar yoshlar uchun juda muhim, chunki ular hali o'z shaxsiyatlarini shakllantirish davrida bo'lishadi va ijtimoiy muhitning ta'siriga yanada ko'proq duch keladilar.

Shaxsning rivojlanishida biologik omillar ham o'z o'rnini egallaydi. Insonning biologik asoslari, genetik xususiyatlari va jismoniy salomatligi uning psixologik va ijtimoiy rivojlanishiga ta'sir qiladi. Biologik omillar va psixologik o'zgarishlar bir-biri bilan chambarchas bog'liqdir, chunki insonning emotsional holati va ruhiy salomatligi uning ijtimoiy va psixologik rivojlanishini bevosita belgilaydi.

Shaxsiyat va o'zini anglash

Shaxsiyatni tushunish va anglash insonning o'zini qanday qabul qilishi va atrof-muhitga qanday munosabatda bo'lishiga bog'liq. O'zini anglash – bu shaxsning

o'zining ichki dunyosini va boshqalarga bo'lgan munosabatini tushunish jarayonidir. O'zini anglash shaxsning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, uning qarorlar qabul qilishda, o'zini ifodalashda va jamiyatda o'z o'rnini topishda muhim omil hisoblanadi.

Shaxsning o'zini anglash jarayoni psixologik izlanishlarning asosiy mavzularidan biridir. Psixologlar bu jarayonni tushunish va uni yaxshilash uchun turli usullarni ishlab chiqishgan. O'zini anglashning yuqori darajasi shaxsning mustahkam o'zlik hissi, muvaffaqiyatga bo'lgan ishonch va o'zining haqiqiy qadriyatlarini anglashni ta'minlaydi.

Shuningdek, o'zini anglash shaxsning ijtimoiy moslashuvchanligini, o'zini jamiyatga qo'shishga va jamoada ishlashga tayyorligini ta'minlaydi.

Shaxsning ijtimoiy roli va jamiyatdagi o'rni

Shaxsning ijtimoiy roli – bu uning jamiyatda qanday o'rin tutishini, o'z vazifalarini qanday bajarishini va jamiyat bilan qanday aloqada bo'lishini belgilovchi qoidalar to'plamidir. Har bir shaxs jamiyatda o'ziga xos rolni bajaradi. Shaxsning ijtimoiy roli uning jamiyatda qanday qarorlar qabul qilishi, qanday munosabatda bo'lishi va boshqalar bilan qanday aloqada bo'lishi bilan bog'liqdir.

Shaxsning o'z ijtimoiy rolini qanday amalga oshirishi uning shaxsiyatining shakllanishida katta ahamiyatga ega. Ijtimoiy rollar, ijtimoiy vazifalar va jamiyatdagi turli xil guruhlar o'zaro bog'liq bo'lib, shaxsning o'zini qanday his qilishini va qanday munosabatda bo'lishini belgilaydi. Shaxsning o'z ijtimoiy rolini bajarishdagi muvaffaqiyati uning shaxsiy rivojlanishining muhim ko'rsatkichi hisoblanadi.

Xulosa

Shaxs – bu insonning psixologik, ijtimoiy, madaniy va biologik omillar bilan shakllanadigan murakkab tizimi. Shaxsiyatni o'rganish insonning qanday rivojlanishini, uning ijtimoiy va psixologik salohiyatini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Shaxsni shakllantirishda psixologik, ijtimoiy va biologik omillarning o'zaro

ta'siri katta rol o'ynaydi. Shaxsiyatni shakllantirish jarayonida o'zini anglash, ijtimoiy ro'l va jamiyat bilan o'zaro aloqalar muhim ahamiyatga ega. Shaxsning o'zini anglash jarayoni uning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va jamiyatdagi o'rnini belgilaydi.

Shaxsning rivojlanishida ijtimoiy rolni bajarish va o'zini jamiyatda to'g'ri tutish, shaxsning psixologik holatini, muvaffaqiyatga erishish qobiliyatini belgilaydi. Shaxsni shakllantirish jarayonida jamiyatdagi o'zgarishlar, yangi ijtimoiy sharoitlar va shaxsiyatni qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Erikson, E. H. (1950). *Childhood and Society*. New York: Norton.
- 2.Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- 3.Rogers, C. R. (1961). *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.
- 4.Allport, G. W. (1937). *Personality: A Psychological Interpretation*. New York: Holt.